

TÜRKİYE'DE KÜÇÜK ÜRETİCİLİKTE TOPLUMSAL CİNSİYET BOYUTU VE KADINLARIN TOPLUMSAL SORUNLARI

***Ayşe Gündüz Hoşgör
ODTÜ Sosyoloji Bölümü
06531 Ankara
hosgor@metu.edu.tr***

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Kavramlar:

Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet, Ataerkillik

Kalkınma & Ideoloji:

Kalkınma'da Kadın Yaklaşımı (WID)

Kalkınma ve Kadın Yaklaşımı (WAD)

Kalkınma ve Toplumsal Cinsiyet Yaklaşımı (GAD)

Ekofeminsm

KIRSAL KALKINMA POLİTİKALARININ TÜRKİYE'YE YANSIMALARI

Kırsal kalkınmanın kadın ve erkek üzerinde yarattığı etki **farklıdır**. Öyleki kadınları etkileyen alanları şu şekilde özetleyebiliriz ;

1. **Hukuksal Düzenlemeler / Yasal Müdahalleler / Kadın İnsan Hakları Düzenlemeleri**

2. **Tarım Politikaları (ulusal & uluslararası/AB politikaları)**

3. **Göçle ilgili Politikalar**
(Uluslararası & Ulusal Göç; Gönüllü Göç (1960-70; 1970-80) & Zorunlu Göç (90 sonrası))

4. **Kitle iletişim Araçlarının Kırsal Kadına Etkisi ??**

KIRSAL ALANDA KADININ İŞGÜCÜNE KATILIMI (KIRSAL ALANDA KADIN İSTİHDAMI)

TARIM:	27.3 %
(Kadın: (48.5; Erkek: 19.8 %)	
SANAYİ:	25.5 %
HİZMETLER:	47.2. %
TOPLAM	100.0

Tarımda çalışan kadın oranı çalışan kadınların %50'sini oluşturuyor.

Bu kadınların %70'i ücretsiz aile işçisi konumda (genel istihdamın % 40'ini oluşturuyor ve küçük üreticiler)

Göç & Tarımda Makineleşme: Kırsal alanda kadın istihdamı azalıyor.

Kaynak: TÜİK, 2006 Hanehalkı İşgücü Anket Sonuçları

Küçük Üretici Kadının Toplumsal Konumu ve Sorun Alanları

Ücretsiz Aile İşçisi (Emeğin Kullanım Değeri Yüksek, ancak değişim değeri düşük-görünmez emek)

Genellikle haneden erkekler tarım dışı gelir kaynağı arayışında

Sosyal güvenlikten yoksunluk

Muhafazakarlık (kamusal alana sınırlı katılım; pazarlama sorunu, karar verme süreçlerine sınırlı katılım; örgütlenme sorunları)

Eviçi ve emek- yoğun tarımsal üretimden (çapa, hasat vs.) ötürü ağır işyükü

Küçük Üretici Kadının İşyükü..

“Kırsal kalkınma diyorsunuz pek anlamadım nedir bu ama biz kadınlar için beri'nin yolunun düzeltilmesi iyi olur..”

*“Kadınlar burda (Bitlis'in Düzcealan köyü) Haziran-Eylül arasında dağa yaylaya süt savmaya giderler. Sabahtan yemek yapma, ev temizliği, çamaşır yıkama, su taşıma gibi rutin işleri yaparız. 10 gibi yola çıkarız; 1 saat sonra hayvanların yanına varırız; sütü sağırız bu da yarım saat sürer; sonra sırtımızda 10 ile 25 litre sütle tekrar 1 saat geri eve yürürüz.. Eve varmamız 12.30'u bulur; tekrar işe koyuluruz, yemekti, çocuk bakımıydı, süt kaynatmaktı derken saat 5'i bulur. Ve biz tekrar aynı işe koyuluruz, tekrar 2.5 saat beriye gideriz; günde toplam 5 saat yürür ve beri işi yaparız...**Kırsal kalkınma** diyorsunuz pek anlamadım nedir bu ama biz kadınlar için beri'nin yolunun düzeltilmesi iyi olur, çok taşlı bu yol, ayaklarımızı kesiyor, çok yoruyor bizi, bu yolu yaparsanız en azından daha az yoruluruz..Ah keşke köyde bi traktör olsa ve bizi götürse getirse beriye..”*

Kaynak: Düzcealan köyü, kadın, evli, iki çocuk annesi, 28 yaşında, Bitlis, 2008

KUÇÜK ÜRETİCİ KADINI ETKİLEYEN YASAL MÜDAHALELER

- Nüfusa Kayıt (Vatandaşlık Hakları)
- Medeni Kanun- Aile Hukuku
(Resmi nikah; tek eşle evli olma; evlilik yaşı;
miras hakkı)
- Zorunlu Eğitime Katılım Hakkı

KIRSAL ALANDA KUÇUK ÜRETİCİ KADINA YONELİK YASAL MÜDAHALLERLE İLGİLİ SORUN ALANLARI: VATANDAŞLIK HAKLARINDA İLK GEREKLİLİK- NÜFUSA KAYITTAN YOKSUNLUK

MüDAHALE

Anayasa

Türk Medeni Kanunu

Türk Vatandaşlığı Kanunu

Nüfus Hizmetleri Kanunu

SORUN

Kayıt altına alınmamış nüfus- KADIN SORUNU

Nüfus kayıt işlemi belirlenen yasal süre içinde
gerçekleştirilmemesi

Gerçek dışı beyan

Eğitime erişim sorunu

EĞİTİM HAKKININ KIRSAL ALANA VE KÜÇÜK ÜRETİCİ KADINLARA YANSIMALARI

Türkiye genelinde köylerde yaşayan her 100 kadından 35'i ilkokul eğitimini tamamlamamıştır.

Bu oran kasabalarda % 25'dir.

Kasabada kadınlar temel eğitim olanaklarına daha fazla ulaşabilmektedir.

Ancak bu durum **bölgesel farklılıklar** içermektedir.

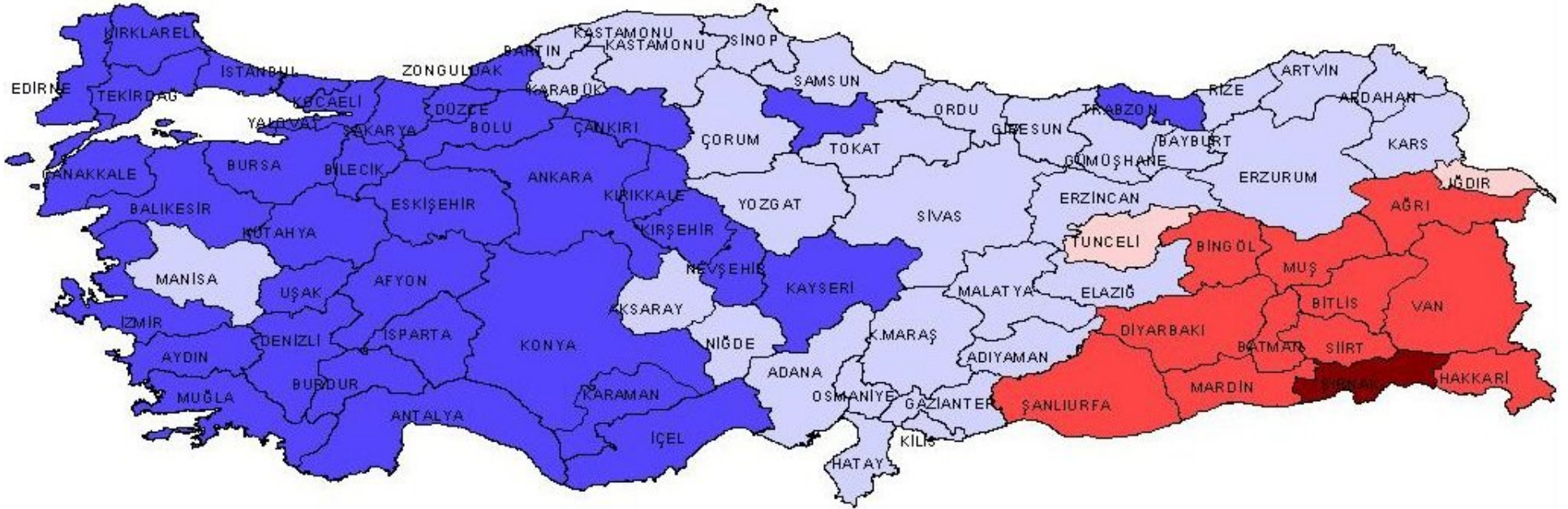
Kaynak:

Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması Anketi (TNSA), 2003.

KIRSAL ALANDA KADININ EĞİTİM HAKKINA ULAŞIMI:

İller Bazında Okuma Yazma Oranları KADIN-2000(%)

Yaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (2000); 2000 Yılı Genel Nüfus Sayımı verilerinden üretilmiştir.

Kırsal Alanda İlkokul Terk ya da Hiç Okula Gitmemiş Evli Çiftlerin Bölgesel Dağılım

Kadın

Doğu (Köy):	% 63.5	Batı (Köy):	% 34.6
Doğu (Kasaba):	%51.1	Batı (Kasaba):	%13.6

Erkek

Doğu (Köy):	% 27.5	Batı (Köy):	% 11
Doğu (Kasaba):	% 16.9	Batı (Kasaba):	% 3.5

Kaynak:

Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması Anketi (TNSA), 2003.

EVLİLİK KURUMUYLA İLGİLİ YASALARIN PRATİĞE YANSIMALARI:

Sadece Dini Nikahla Evli Olma Durumunun Bölgesel Dağılımı

	<u>Köy %</u>	<u>Kasaba%</u>
Güney	11.1	4.6
Doğu	34.6	21.9
Orta	9.9	2.6
Kuzey	4.1	1.9
Batı	2.0	2.8
Türkiye	12.8	5.9

Kaynak:

Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması Anketi (TNSA), 2003.

MİRAS HAKKIYLA İLGİLİ YASALARIN PRATİĞE YANSIMASI

"Kadınların miras talep etmesi ayıptır.."

"Kadınların mirastan hakları var ama mal paylaşımı sırasında kadına mal vermezler, bazen para verirler. Kadınlarda bu parayı bazen alır bazen almaz. Eğer evli olduğu adam varlıklıysa bu parayı istemez erkek kardeşine bırakır; ama yoksulsa alabilir. Yinede ayıp karşılanır. Genellikle kadınlar erkek kardeşlere emanet edilir; bu toprak ablanındır denir, karşılığında ona bakacaksın denir. Kadınların görünürde miras hakkı var ama kimse almaz, ayıp karşılanır.."

Kaynak kişi: Evli, Kadın, 40 yaşlarında.

SONUÇ YERİNE..

“Merkezden- çevreye” (“yukarıdan aşağıya” doğru uygulanan yasal müdahaleler ve kırsal kalkınma politikalar küçük üretici kadınların toplumsal ve ekonomik konumlarını iyileştirmeye yönelik sınırlı değişim yaratmaktadır.

İlçe- Kasaba – Köy Farkının Gözetilmesi

Kırsal Alan Tanımlanmasının Yeniden oluşturulması

10.000 ya da daha az olan “köy” ve “kasaba” yerleşim alanları (mı) dır?

Özellikle dolaşan emekten ötürü artık “kır ve kent” ayrımını birbirini dışlayan kategorileri oluşturmamaktadır.

Kırsal alanda küçük üretici kadınlar kentin potansiyel yoksul periferinin aktörlerini oluşturmaktadır.

Kadın İnsan Hakları Ekseninde Konuya Yönelik Yasaların Oluşturulması, Takip Edilmesi & Uygulanması

Örnek:

Tarım İş Yasası çıkartılarak küçük üretici kadınların kapsama alınması

Türkiye'nin imzaladığı CEDAW (**Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi**), ve **ILO** 'nun ilgili sözleşme maddelerinin küçük üretici kadınların yaşamlarına nüfuz edecek biçimde uygulanması

Kırsal alandaki kadına yönelik politikalarda **bölgesel farklılıkların** gözetilmesi

Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgelerinde kırsal alanında yaşayan kadınlara yönelik alternatif politikaların oluşturulması

Her bölge içinde ise köy kasaba ve ilçelerde yaşayan küçük üretici kadınlara yönelik farklı kalkınma programlarının geliştirilme ihtiyacı

Türkiye'deki **kadın hareketinin** kırsal alanda (köy, kasaba & ilçe düzeyinde) katılımcı yaklaşımla örgütlenmeyi hedeflemesi ve bu harekette özellikle; örgütlü ve insan hakları ekseninde kadın girişimciliğinin teşvik edilmesi ve yaygınlaştırılması ve kırsal kalkınma girişimi ile işbirliği oluşturmaları

Yaygın & Örgün Eğitim

Kırsal alanda küçük üretici kadınların kız çocuklarının eğitime nicelik ve nitelik olarak ağırlık verilmesi ve mesleki eğitim olanaklarının yaygınlaştırılması

Kadına yönelik yükselen muhafazakarlıkla mücadele edilmesine yönelik farkındalık yaratılması

Toplumsal cinsiyet temelli yasal düzenlemeler kağıt üzerinde kalmamalı; sınıfsal, bölgesel ve etnik farklılıkları dikkate alacak biçimde küçük üretici kadınların (*öznelerin*) yaşamlarını katılımcı yaklaşımla dönüştürmeyi hedeflemelidir.

Teşekkür Ederim.